

АНОТАЦІЯ

Устюшенко С. Е. Судові витрати в цивільному процесі України. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису. Дисертація на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 – Право. – Національний університет «Одеська юридична академія», Одеса, 2021.

Дисертація є першим у вітчизняній науці цивільного процесуального права спеціальним науковим дослідженням судових витрат у цивільному процесі України, здійсненим в умовах оновленого цивільного процесуального законодавства та євроінтеграційних процесів.

У науковому дослідженні здійснено комплексний аналіз судових витрат як різновиду грошових витрат і як інституту цивільного процесуального права. Надане обґрунтування теоретичних та практичних положень про судові витрати в цивільному процесі, виявлено та вирішено деякі пов'язані з цим проблеми юридичної науки та практики.

Визначено зміст поняття та юридичну природу судових витрат. Проаналізовано існуючі наукові погляди щодо розмежовування судових витрат на судові витрати у «широкому» сенсі як витрати держави на функціонування судової системи та судові витрати у «вузькому» сенсі як витрати сторін та інших учасників справи, пов'язані з розглядом та вирішенням конкретної цивільної справи. Встановлено, що для розкриття сутності поняття «судові витрати» в науці цивільного процесуального права може бути використане лише «вузьке» його розуміння.

Розглядаючи судові витрати як інститут цивільного процесуального права, окреслено коло суспільних відносин, які регулюють норми даного інституту. Встановлено відмінності інституту судових витрат у цивільному процесі від інституту судових витрат у кримінальному процесі.

Удосконалено класифікацію судових витрат. Класифікація витрат, пов'язаних з розглядом справи, здійснена за такими критеріями як час несення витрат, суб'єкти, які первісно понесли витрати та мета несення витрат. Така

класифікація найкраще характеризує зв'язок даних судових витрат з конкретною цивільною справою та дає можливість відмежувати їх від інших видів грошових витрат.

Розкрито зміст функцій інституту судових витрат. Встановлено, що інститут судових витрат виконує регулятивну, превентивну, стимулюючу, компенсаційну та фіскальну функції. Регулятивна функція отримує своє вираження у закріпленні норм інституту судових витрат та їх впливі на поведінку людей шляхом надання суб'єктивних прав і покладення юридичних обов'язків щодо несення (оплати), забезпечення, розподілу (відшкодування) та повернення судових витрат, а також встановлення порядку вчинення процесуальних дій щодо їх реалізації. Превентивна функція судових витрат полягає у запобіганні пред'явленню завідомо безпідставних, безперспективних та дріб'язкових позовів, зловживанню сторонами своїми процесуальними правами. Під компенсаційною функцією необхідно розуміти такий вплив норм інституту судових витрат на суспільні відносини у сфері судочинства, за якого учасники судового процесу отримують справедливую компенсацію понесених ними судових витрат за встановленими чинним законодавством правилами. Фіскальна функція судових витрат стосується лише судового збору та полягає у наповненні спеціального фонду Державного бюджету України, кошти якого спрямовуються на забезпечення здійснення судочинства та функціонування органів судової влади.

Надано оцінку характеру впливу деяких принципів цивільного судочинства на інститут судових витрат. Серед таких принципів найбільше уваги приділено принципам справедливості, верховенства права, доступності правосуддя, рівності всіх перед законом і судом, відшкодування судових витрат сторони, на користь якої ухвалене судове рішення. Аналізуючи співвідношення інституту судових витрат та дію принципу доступності правосуддя, сформульовано перелік умов, за яких правовий інститут судових витрат можна вважати таким, що сприяє, а не перешкоджає доступності правосуддя. У контексті дії принципів справедливості, верховенства права та рівності всіх

перед законом і судом обґрунтовано доцільність застосування диференційованого підходу до різних груп громадян шляхом встановлення певних пільг, які компенсують фінансову неспроможність таких громадян сплатити встановлені ставки судового збору при зверненні до суду, забезпечуючи тим самим доступність правосуддя для всіх верств населення. У зв'язку з цим досліджено підстави та процесуальний порядок звільнення від оплати судового збору при зверненні до суду, відстрочення та розстрочення сплати судового збору або зменшення розміру його оплати.

Проаналізовано поняття, сутність та види судового збору. Характеризуючи сутність судового збору, було встановлено функції судового збору, здійснено співставлення судового збору з податками та зборами, що входять до податкової системи України, а також з деякими іншими платежами, такими як державне мито, виконавчий збір і судові витрати, пов'язані з розглядом справи. Визначено особливості порядку та розміру оплати судового збору при пред'явленні позовних вимог, коли в одній справі об'єднано кілька позовних вимог або має місце процесуальна співучасть.

Запропоновано класифікувати судовий збір за характером ставки: на судовий збір з фіксованою та пропорційною ставкою; за порядком оплати: на судовий збір зі звичайним та пільговим порядком оплати; за об'єктом справляння: на судовий збір за звернення до суду та за вчинення окремих процесуальних дій.

Охарактеризовано витрати на професійну правничу допомогу та інші види судових витрат, пов'язаних з розглядом справи, а саме: витрати, пов'язані з судовим доказуванням, і витрати, пов'язані з явкою до суду та забезпеченням участі в справі учасників судового процесу. Здійснено розмежування оплатної професійної правничої допомоги, витрати на здійснення якої входять до складу витрат, пов'язаних з розглядом цивільної справи, та безоплатної вторинної правової допомоги, яка являє собою вид державної гарантії, що полягає у створенні рівних можливостей для доступу осіб до правосуддя, витрати на яку здійснюються за рахунок держави та не включаються до судових витрат у

цивільних справах у процесуальному розумінні. Досліджено проблему здійснення справедливої компенсації всіх витрат, понесених добросовісною стороною судового процесу на професійну правничу допомогу як важливої гарантії забезпечення права особи на кваліфіковану правову допомогу, що дає їй можливість у повній мірі реалізувати право на судовий захист в цивільному процесі. Встановлено матеріально-правовий та процесуальний аспекти судових витрат на професійну правничу допомогу. Розглянуто деякі питання, пов'язані з формою та змістом договору про надання правової допомоги, який укладається між адвокатом та клієнтом щодо представництва інтересів останнього в суді. Досліджено порядок та способи обчислення гонорару адвоката, зокрема, такого його різновиду як гонорар успіху, умови та порядок відшкодування таких витрат. Окреслено перелік документів, які мають бути подані стороною до суду для підтвердження понесених нею витрат на професійну правничу допомогу та задоволення судом вимоги про їх відшкодування. В контексті встановлення розумної необхідності витрат на професійну правничу допомогу розглянуто питання про те, чи можуть вважатися такими витрати на кількох адвокатів у одній справі.

Серед витрати, пов'язані з судовим доказуванням, було досліджено судові витрати, пов'язані з проведенням експертизи, витребуванням доказів, проведенням огляду доказів за їх місцезнаходженням, забезпеченням доказів. В процесі аналізу судових витрат, пов'язаних з явкою до суду та забезпеченням участі в справі суб'єктів процесу та заінтересованих осіб, було розглянуто витрати, пов'язані з переїздом до іншого населеного пункту сторін та їхніх представників, а також найманням житла, компенсація за втрачений заробіток чи відрив від звичайних занять; винагорода за пов'язану зі справою роботу, виконану експертом, спеціалістом чи перекладачем, а також витрати пов'язані з викликом до суду свідків, експертів, експертів з питань права, спеціалістів перекладачів. Розглянуто наявні у судовій практиці проблеми, пов'язані з оплатою витрат на проведення судової експертизи, які виникають у зв'язку з зловживанням сторонами правом на заявлення клопотання про призначення

експертизи; високою вартістю деяких видів судової експертизи; відсутністю можливості контролю з боку суду за визначенням вартості та строком проведення експертизи; відсутністю законодавчого механізму оскарження вартості судової експертизи та покладення у виключних випадках витрат на проведення експертизи на державу.

Досліджено визначений законодавством порядок оплати судових витрат. У зв'язку з наявністю прямої залежності розміру оплати судового збору від характеру пред'явлених до суду вимог (позовні чи непозовні), а також від того, чи є пред'явлений до суду позов майновим чи немайновим, прослідковано відмінності між майновими та немайновими позовними вимогами за допомогою таких характеристик: вид позову; характер права чи охоронюваного законом інтересу позивача, на захист якого вони пред'явлені, та обов'язку відповідача, який кореспондує цьому праву та на примусове виконання якого пред'явлено позов; спосіб захисту права, обраний позивачем.

Характеризуючи порядок визначення розміру судових витрат у справах за майновими позовами, розглянуто таку важливу характеристику позовних вимог як ціна позову, що містить важливу для суду інформацію про грошовий вираз вартості тих майнових благ, щодо яких пред'явлено позов до суду. Досліджено деякі проблеми визначення ціни позову в окремих категоріях цивільних справ. Проаналізовано правовий механізм фінансування судових спорів сторонніми особами (інвесторами), які не є учасниками судового процесу, що існує в деяких іноземних країнах, зокрема в Німеччині, окреслено його основні переваги та недоліки, а також проаналізовано перспективи запровадження даного механізму в нашій державі.

Сформульовано визначення поняття «забезпечення судових витрат» як вжиття судом за власною ініціативою чи за клопотанням сторони заходів, спрямованих на гарантування реальної оплати судових витрат на вчинення окремих процесуальних дій або відшкодування витрат добросовісної сторони на професійну правничу допомогу та інших судових витрат, пов'язаних з розглядом справи. Розкрито зміст даної процедури та підстави застосування, а також

встановлено її відмінності від попередньої оплати судових витрат. Доведено, що запровадження даного процесуального інституту надає суду та учасникам справи додатковий процесуальний інструмент, що може бути використаний для досягнення трьох основних цілей: захист від зловживання правом на пред'явлення позову, зокрема, пред'явлення завідомо безпідставних позовів; гарантування реального відшкодування добросовісній стороні понесених нею судових витрат; протидія зловживанню учасниками справи своїми процесуальними правами на заявлення клопотань про виклик свідка, призначення експертизи, залучення спеціаліста, перекладача, забезпечення, витребування або огляд доказів за їх місцезнаходженням.

Охарактеризовано наявну законодавчу вимогу щодо подання попереднього (орієнтовного) розрахунку суми судових витрат, яка дисциплінує сторони в питаннях належного фіксування та обліку своїх судових витрат, а також дає можливість реалізувати положення процесуального законодавства щодо забезпечення судових витрат. Досліджено процесуальний порядок забезпечення попередньо визначених майбутніх судових витрат на вчинення певних процесуальних дій (виклик свідка, призначення експертизи, залучення спеціаліста, перекладача, забезпечення, витребування або огляд доказів за їх місцезнаходженням), а також забезпечення попередньо визначених майбутніх витрат відповідача на професійну правничу допомогу та інших витрат, які має понести відповідач у зв'язку із розглядом справи (забезпечення витрат на професійну правничу допомогу). Досліджено правовий механізм страхування судових витрат та проаналізовано юридичну практику його застосування в Україні.

Охарактеризовано процесуальний порядок розподілу судових витрат, що здійснюється як судом першої, так і судами апеляційної та касаційної інстанцій. Встановлено зміст категорії «розподіл» судових витрат та його відмінності від поняття «компенсація (відшкодування)» судових витрат, визначено основні ознаки розподілу та компенсації (відшкодування) судових витрат. Розкрито зміст таких критеріїв визначення та розподілу судових витрат як їх дійсність,

необхідність та розумність їх розміру. Окреслено коло процесуальних суб'єктів, які мають право на компенсацію (відшкодування) судових витрат. Уточнено порядок відшкодування судових витрат у випадках виникнення процесуальної співучасті, заміни неналежного відповідача, а також у випадку, коли одна зі сторін звільнена законом від обов'язку їх оплати. Визначено порядок розподілу судових витрат у разі часткового задоволення чи відмови у задоволенні вимог третьої особи, яка заявляє самостійні вимоги щодо предмета спору, а також компенсації судових витрат третьої особи, яка не заявляє самостійних вимог на предмет спору. Розглянуто питання про те, на кого саме має бути покладено обов'язок відшкодування судових витрат відповідача у випадку відмови суду в позові, пред'явленого прокурором або іншим органом чи особою, яким законом надано право звертатися до суду в інтересах інших осіб.

Встановлено особливості спеціальної судової процедури, призначеної для вирішення питання про розподіл судових витрат, яка проводиться вже після ухвалення судового рішення у цивільній справі та завершується ухваленням додаткового рішення. Обґрунтовано залежність вирішення судом питання про призначення судового засідання для розподілу судових витрат від результату вирішення позовних вимог.

Досліджено процесуальний порядок здійснення судами апеляційної та касаційної інстанції таких двох окремих процесуальних дії щодо розподілу судових витрат як розподіл між сторонами судових витрат, понесених ними під час апеляційного (касаційного) розгляду цивільної справи та перерозподіл судових витрат, понесених сторонами в суді першої інстанції, якщо суд апеляційної чи касаційної інстанції, не передаючи справи на новий розгляд, змінює рішення або ухвалює нове рішення по суті спору. Досліджено підстави та порядок повернення сплаченої суми судового збору.

Сформульовано науково обґрунтовані пропозиції щодо вдосконалення правового регулювання питань, пов'язаних з несенням (оплатою), забезпеченням, розподілом (відшкодуванням) та поверненням судових витрат.

Ключові слова: правосуддя, цивільний процес, судові витрати, судовий збір, гонорар адвоката, забезпечення судових витрат, розподіл судових витрат, відшкодування судових витрат.

SUMMARY

S.Ye. Ustiushenko. *Legal fees in Ukrainian civil proceedings*. - Qualification thesis as a manuscript. Dissertation for the degree of Doctor of Philosophy in 081 – Law. – National University “Odesa Law Academy”, Odesa, 2021.

This dissertation is the first special scientific research of legal fees in Ukrainian civil proceedings in the Ukrainian science of the civil procedural law performed against the backdrop of the updated civil procedural law and eurointegration processes.

In this research paper, we have performed a complex analysis of legal fees both as a type of cash expenses and as an institute of civil procedural law.

We have provided the legal framework for theoretical and practical provisions on legal fees in civil proceedings, detected and solved certain related problems of jurisprudence and legal practice.

We have defined the content of the term and legal nature of legal fees. We have analysed the existing scientific approaches to distinguishing legal fees into two groups: legal fees in general, i.e. public expenses for legal system functioning and specific legal fees, i.e. expenses of parties and other parties to the case relating to trial and ruling in a particular civil case.

We have established that in order to disclose the essence of the term “legal fees” in the science of civil procedural law, we can only use its specific meaning.

When considering legal fees as an institute of civil procedural law, we have outlined the scope of social relations governing the norms of the institute.

We have established how the institute of legal fees in civil proceedings differs from the institute of legal fees in criminal proceedings.

We have perfected the classification of legal fees.

We have performed classification of expenses relating to trial of the case using the criteria as follows: time of incurring expenses, original bearers of expenses and the purpose of incurred expenses. The above classification provides the optimal characterisation for the relation of the above legal fees to a given civil case and make it possible for us to distinguish them from other types of cash expenses.

We have disclosed the contents of functions of the institute of legal fees.

We have established that the institute of legal fees performs regulative, preventive, stimulating, compensatory and fiscal functions. Regulative function is expressed in fixation of the norms of the institute of legal fees and their influence on human behaviour through provision of subjective rights and imposing legal obligations concerning payment, allowance, allocation (compensation) and reimbursement of legal fees as well as establishment of the procedure for performance of procedural acts concerning realisation. Preventive function of legal fees lies in prevention of filing intentionally non-validated, futile and minor lawsuits or the abuse of process by parties. Compensatory function means the influence of norms of the institute of legal fees on social relations in the sphere of judiciary leading to parties to the case receiving a fair compensation of the legal fees incurred by them under rules as set forth in the applicable legislation. Fiscal function of legal fees concerns legal fees only and lies in money payment to a special fund of the Public Budget of Ukraine that finances the judiciary and facilitates functioning of judicial bodies.

We have assessed the nature of influence of certain principles of civil proceedings on the institute of legal fees. Among the above principles, we have most focused on the principles of fairness in the application of the law, supremacy of law, accessibility of justice, equality of everyone before the law and court, reimbursement of legal fees of a party in favour of a winning party. When analysing the correlation between the institute of legal fees and the effect of the principle of accessibility of justice, we have compiled the list of terms and conditions subject to which the legal institute of legal fees may be deemed as facilitating the accessibility of justice and not hindering it. In the context of principles of fairness in the application of the law, supremacy of law, equality of everyone before the law and court, we have validated

the reasonability of application of a differential approach to various groups of citizens by introducing certain benefits that compensate the financial inability of such citizens to pay the fixed rates of legal fees, when filing lawsuits to court, thus ensuring accessibility of justice for all social stratas. In view of the above we have studied the grounds and procedural procedure for exemption from payment of legal fees when filing lawsuits to court, delay in payment and deferred payment of the legal fees or reducing the payment amount. We have analysed the concept, nature and types of legal fees. In characterising the nature of legal fees, we have outlined the functions of legal fees, performed comparison of legal fees and revenues and taxes within the framework of the Taxation System of Ukraine as well as certain other payments such as customs, executive fees and legal fees relating to trial of a case. We have defined the peculiarities of the procedure and amount of legal fees when filing group actions or several lawsuits are grouped in a case.

We have suggested to classify legal fees based on the nature of the rate of legal fees: legal fees with fixed and proportional rate; based on the payment procedure: legal fees with regular or beneficial payment procedure; based on the object of payment: legal fees for taking legal action and legal fees for separate procedural acts.

We have characterised professional solicitors' costs and other types of legal fees relating to trial of the case, i.e. expenses relating to proving the case, and expenses relating to appearance before the court and ensuring that the parties to the case indeed attend the hearing. We have distinguished the payable professional solicitors' costs that are included in the list of expenses relating to trial of a civil case and free secondary legal assistance that is a type of public guarantee lying in creation of equal opportunities for everyone to access justice and payed at public expense and not included in legal fees in civil cases in procedural meaning. We have studied the problem of making a fair compensation of all the expenses incurred by a diligent party to court proceedings for hiring a professional solicitor as an important guarantee of ensuring a person's right to qualified legal assistance that makes it possible for such person to realise their right to legal protection in the civil proceedings in full. We have established a materially legal and procedural aspects of professional solicitors' costs.

We have touched upon certain issues relating to the form and the content of legal service agreements concluded between a solicitor and a client concerning representation of the latter's interests in court. We have studied the procedures and methods of calculation of solicitors' costs, in particular, such category as success remuneration, the terms and conditions and procedures for payment of such expenses. We have outlined the list of documents that a party must file to a court as a proof of incurred solicitors' costs to ensure that the court orders their reimbursement. In the context of determining the reasonable necessity for solicitors' costs, we have reviewed the question of whether several solicitors' costs in one case may be considered legal fees.

Among expenses relating to proving the case in court, we have studied legal fees relating to conduct of forensic inspection, requesting evidence, studying evidence at its location, provision of evidence. In the course of analysis of legal fees relating to appearance before the court and ensuring that the parties to the case and parties concerned indeed attend the hearing, we have studied the expenses relating to parties' and their attorneys' moving to other locality as well as expenses relating to rental of accommodation, compensation of lost salary or break in traditional occupation; remuneration for the work performed by an expert, specialist or translator in relation to the case as well as expenses relating to calling witnesses, experts, legal experts or a licensed translator to a court. We have reviewed the problems existing in court practice and relating to payment of expenses for forensic examination arising in connection with parties' abuse of process by filing requests for forensic examinations; a high cost of certain types of forensic examinations; absence of court control over assessment of costs and deadlines for performance of forensic examinations; absence of a legal mechanism of challenging the costs of forensic examinations and assigning expenses for forensic examinations to public budget in exceptional cases.

We have studied the procedure for payment of legal fees prescribed by law. In connection with a direct correlation between the amount of legal fees and the nature of the (lawsuits or non-lawsuits) claims filed to the court as well as the fact, whether the filed lawsuit is a property or non-property lawsuit; we have studied the differences

between property and non-property lawsuits based on the following characteristics: a type of lawsuit; a nature of a plaintiff's right or lawful interests that are protected by the lawsuit and obligation of a defendant that corresponds to the law and for enforcement of which the lawsuit is filed; the method of protection of the right chosen by a plaintiff.

In characterising the procedure for assessment of legal costs in cases started by property lawsuits, we have reviewed such essential characteristic of legal claims as a cost of bringing a lawsuit that contains the information essential to the court on monetary reflection of monetary value of benefits concerning which the lawsuit is filed to court. We have studied certain problems of determining the costs of bringing a lawsuit in specific categories of civil cases. We have analysed the legal mechanism of financing court disputes by third parties (investors) who are not parties to court proceedings existing in certain foreign countries (in particular, in Germany); we have outlined its advantages and disadvantages as well as analysed the prospects of introducing such a mechanism in our country.

We have formulated the definition of the concept of security for costs as court's taking measures at its own discretion or on request of a party aimed at ensuring real payment of legal fees for performance of separate procedural acts or reimbursement of solicitor's costs and other disbursements paid by a diligent party. We have disclosed the content of the above procedure and grounds for its application and established its difference from the prepayment of legal fees. We have proved that introduction of this procedural institute gives court and parties to case an additional procedural tool that may be used for achievement of three major purposes: prevention of the abuse of process, in particular, of filing intentionally non-validated lawsuits; ensuring the actual reimbursement of legal fees to a diligent party; prevention of parties' abuse of process by filing requests to call a witness, schedule a forensic examination, involve a specialist, a translator, provision, requesting or reviewing evidence at its location.

We have characterised the available legal demand for provision of a preliminary (approximate) assessment of legal costs that helps to discipline the parties in terms of due recording and accounting of their costs and provides the opportunities for

implementation of provisions of the procedural law on security for costs. We have studied the procedure for security for previously determined prospective costs of performance of certain procedural acts (calling a witness, scheduling a forensic examination, involvement of a specialist, a translator, provision, requesting or reviewing evidence at its location) as well as security for previously determined prospective professional solicitor's costs and other disbursements that a defendant must incur in relation to trial of the case (security for professional solicitor's costs). We have studied the legal mechanism of the security for costs and analysed cases of its application in Ukraine. We have characterised the procedure for allocation of legal fees applied both by trial courts and courts of appeal or courts of cassation. We have defined the content of the category of allocation of legal fees and how it differs from the concept of compensation (reimbursement) of legal fees; we have established the main peculiarities of allocation and compensation (reimbursement) of legal fees. We have defined the content of the criteria for assessing and allocating legal fees such as their actuality, necessity and reasonable amount. We have outlined the pool of procedural subjects eligible for compensation (reimbursement) of legal fees. We have clarified the procedure for reimbursement of legal fees in the event of a group action, change of an ineligible defendant as well as in the event of one of the parties being exempted from payment of legal fees. We have defined the procedure for allocation of legal fees in the event of partial satisfaction or refusal to satisfy the claims of a third party who makes independent claims concerning the subject matter of the lawsuit as well as compensation of legal fees of a third party who does not make independent claims concerning the subject matter of the lawsuit. We have pondered the question of who shall be ordered to reimburse legal fees of a defendant in the event of the court's dismissal of a lawsuit filed by a prosecutor or any other body or a party entitled by law to take legal action to court on behalf of other persons.

We have established the peculiarities of a special legal procedure aimed at solving the problem of allocation of legal fees after a court pronounces a judgment in a civil case and such procedure ends with approval of an additional ruling.

We have justified the dependence of a court's solving the matter of scheduling a court hearing for allocation of legal fees on the outcome of litigation.

We have studied the cases when courts of appeals and court of cassation perform two separate procedural acts on allocation of legal fees, i.e. allocation of legal fees between the parties as incurred by them during appellate (cassation) trial of a civil case and reallocation of legal fees incurred by parties during trial of a case in a trial court (costs here and below), if a court of appeals or a court of cassation amends the judgment or approves a new judgment on the subject matter of the dispute, while not submitting a case for a retrial. We have studied the grounds and procedure for reimbursement of the paid legal fees. We have formulated scientifically validated proposals for perfecting legal regulation of matters relating to affecting (payment), insurance, allocation (reimbursement) and repayment of legal fees.

Key words: justice, civil proceedings, legal fees, court fee, solicitor's costs, security for costs, allocation of legal fees, reimbursement of legal fees.

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗДОБУВАЧА:

Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

1. Устюшенко С.Е. Судові витрати на проведення експертизи в цивільному процесі. *Visegrad Journal on Human Rights*. 2019. № 6. С. 201-206.
2. Устюшенко С.Е. Поняття та ознаки судових витрат у цивільному процесі. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2019. № 1. С. 148-151.
3. Устюшенко С.Е. Вплив принципу рівності всіх перед законом на порядок оплати судового збору в цивільному процесі. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2019. № 4. С. 57-61.
4. Устюшенко С.Е. Витрати на професійну правничу допомогу в цивільному судочинстві. *Підприємництво, господарство і право*. 2019. № 9. С. 27-31.
5. Устюшенко С.Е. Поняття та функції судового збору в цивільному процесі. *Право та суспільство*. 2019. № 3. С. 129-133.

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

6. Устюшенко С.Е. Витрати на правову допомогу у цивільному судочинстві. *Інформаційні технології у судочинстві* : матер. всеукр. наук.-практ. конф., яка проводиться в рамках тижня цивільного процесу (м. Одеса, 18 квітня 2017 р.) / за заг. ред. д.ю.н., проф. Голубєвої Н.Ю. Одеса : Фенікс, 2017. С. 98-100.

7. Устюшенко С.Е. Повернення судового збору. *Традиції та новації юридичної науки: минуле, сучасність, майбутнє* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Одеса, 19 травня 2017 р.) У 2-х т. Т. 2 / відп. ред. Г. О. Ульянова. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2017. С. 700-702.

8. Устюшенко С.Е. Дискримінаційні норми Закону України «Про судовий збір». *Правове життя сучасної України*: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Одеса, 17 вересня 2018 р.) / за ред. Г. О. Ульянової; уклад: О.В. Дикий, І.І. Братінов. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2018. С. 509-511.

9. Устюшенко С.Е. Недоліки правового регулювання порядку справляння судового збору. *Реформування цивільного процесуального права в умовах інтеграційних процесів в Україні*: Всеукраїнська науково-практична конференція ім. Ю.С. Червоного (м. Одеса, 16 листопада 2018 р.). Одеса: Фенікс, 2018. С. 190-194.

10. Устюшенко С.Е. Підстави та процесуальний порядок забезпечення судових витрат у цивільному судочинстві. *Правове життя сучасної України* : у 2 т. : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 17 трав. 2019 р.) / відп. ред. Г. О. Ульянова. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2019. Т. 2. С. 629-632.

11. Устюшенко С.Е. Співмірність витрат на професійну правничу допомогу в цивільному процесі. *Новели цивільного процесуального законодавства: представництво* : матер. Міжнар. наук.-практ. конфер. ; до 150-ї річниці з дня відкриття першої судової палати у м. Одеса (м. Одеса, 16 травня 2019 р.) / за заг. ред. д.ю.н., проф. Н. Ю. Голубєвої. Одеса : Фенікс, 2019. С. 185-189.

12. Устюшенко С.Е. Класифікація судових витрат, пов'язаних з розглядом цивільної справи. *Цивільне судочинство у світлі судової реформи в Україні* : матеріали Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф. ім. Ю.С. Червоного (м. Одеса, 13 грудня. 2019 р.) / за заг. ред. Н.Ю. Голубєвої. Одеса : Фенікс, 2019. С. 81-84.

13. Устюшенко С.Е. Додаткове рішення про судові витрати. *Правове життя сучасної України* : у 3 т. : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 15 трав. 2020 р.) / відп. ред. М. Р. Аракелян. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2020. Т. 2. С. 361-364.

14. Устюшенко С.Е. Судові витрати, пов'язані з доказуванням, у цивільному процесі. *Новели цивільного процесуального законодавства: докази та доказування* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Одеса, 14 вересня 2020 р.) [Електронне видання] / Уклад.: Стоянова Т. А., Островська Л. А Сатановська О. В.; за загальною редакцією д.ю.н., професора Н. Ю. Голубєвої. Одеса : Фенікс, 2020. С.135-137.